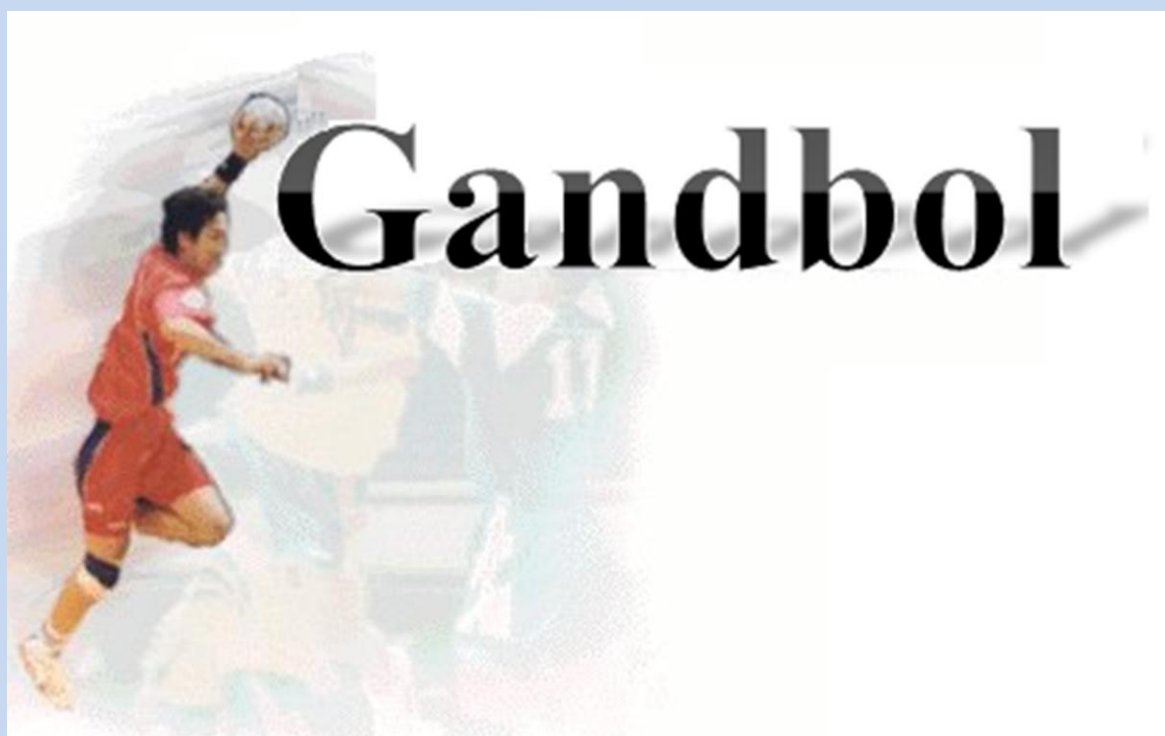

O‘ZBEKISTON DAVLAT JISMONIY TARBIYA INSTITUTI

“GANDBOL VA TENNIS NAZARIYASI, USLUBIYOTI”

Ma’ruza 2

**“Gandbol o‘yinining paydo bo‘lishi va uning
(evalyusiyasi) rivojlanish tarixi”**

TOSHKENT-2016

Muallif: O‘zbekiston Davlat jismoniy tarbiya instituti “Gandbol va tennis nazariyasi, uslubiyoti” kafedrası dosenti Pavlov Sh.K.

Taqrizchilar: O‘zbekiston Davlat jismoniy tarbiya instituti “Gandbol va tennis nazariyasi, uslubiyoti” kafedrası dosenti Abdualimov O.

Ushbu ma’ruza matni birinchi bosqich talabalarini gandbol o‘yini tarixi va rivojlanishi (evalyusiyasi) bilan tanishtirish uchun mo‘ljallangan.

Ushbu ma’ruza matni O‘zbekiston Davlat jismoniy tarbiya instituti ilmiy-uslubiy kengashida muhokama qilingan va nashr etishga tavsiya qilingan.

« 6 » sentyabr 2016, № 2

Mavzu: Gandbol o'yinining paydo bo'lishi va uning (evalyusiyasi)

Gandbol o'yinining mohiyati va tavsifnomasi. Gandbol keng tarqalgan sport turlaridan biri bo'lib, u o'quvchi yoshlarni jismoniy rivojlantirish, ularning salomatligini mustahkamlashning eng ommabop, binobarin, eng qulay vositalaridan biridir. Bu kattalar uchun ham, o'smir-yoshlar uchun ham birdek ma'qul bo'lgan chinakam xalqchil o'yin hisoblanadi. Musobaqada o'n ikki o'yinchidan tashkil topgan ikki jamoa qatnashadi. O'yin maydoni **40x20 m** kattalikdagi to'rtburchakdan iborat. O'yinda qatnashuvchi jamoa o'yinchilarining **maqsadi** - to'pni egallab olib, dastlabki himoya qilinib turgan darvozaga kiritish. To'p bilan barcha harakatlar faqat qo'lda bajariladi. To'p uchun kurashda, qarshilik ko'rsatishda qo'pollik va sportchiga xos bo'lmagan harakatsiz qoidaga rioya qilinib bajarilishi lozim. O'yin ishtirokchilarning yoshi va jinsiga bog'liq bo'lib, **30 daqiqadan 60 daqiqagacha** davom etadi. O'yin vaqtida har bir o'yinchi o'zining shaxsiy fazilatlarini ko'rsatish imkoniyatlariga ega. Ammo, shu bilan birga, o'yin har bir gandbolchidan o'z shaxsiy intilishlarini umumiy maqsadga bo'ysindirishini talab qiladi.

Gandbol o'yinining asosini yugurish, sakrash, to'pni uzatish, uloqtirish kabi shug'ullanuvchilarning har jihatdan uyg'un rivojlanishiga yordam beradigan tabiiy harakatlar tashkil etadi. YUklamalar organizmdagi barcha funksional tizimlarning rivojlanishiga ijobiy tasir etadi. Mashg'ulotlar tasirida, shuningdek, musobaqalarda shug'ullanuvchilarning ruhiy faoliyati takomillashadi, **tezlik reaksiyasi, chamalash, ijodiy fikr yuritish, tezlik va tashabbuskorlik** kabi sifatlari rivojlanadi. **Gandbol o'yini umumiy jismoniy tayyorgarlik** uchun yaxshi vosita bo'lib xizmat qila oladi. Yo'nalishni o'zgartirib xilma-xil yugurish, sakrashning turli xillari, maksimal tezlikda harakat qilish yo'llari bilan jismoniy sifatlarni, ayni paytda irodaviy hislatlarni, **taktik tafakkurini** kamol topishi tufayli qo'l to'pi har qanday ixtisosdagi talaba uchun zarur bo'lgan sport o'yinlari qatoridan joy olgan.

Gandbol o'yini bugun maktab, litsey, kollej va oliy o'quv yurtlarida keng qo'llanilmoqda. Qo'l to'pi musobaqalari mehnatkashlarni muntazam tarzda jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga jalb qilishning muhim vositasi, sport mahoratini oshirishning hamda «**Alpomish va Barchinoy**» me'yoriy talablarini bajarishning asosiy omillardan hisoblanadi.

Gandbol o'yinining paydo bo'lishi va rivojlanishi. 1898 yilda - qo'l to'piga asos solingan. Daniyaning Ordrupe shahridagi gimnaziyalardan birining o'qituvchisi **Xolger Nilson** futboldan farq qiladigan, qizlar uchun ham mos keladigan, yog'inli havoda zalda o'ynasa bo'ladigan yangi sport o'yinini yaratishga qaror qiladi. U darvozabonlarni qoldirib, jamoa sonini qisqartirib, to'pni uzatish va otish faqat qo'l bilan bajarilishini taklif qiladi. Shu tariqa olamda «**Xandbol**» inglizchadan tarjima qilinganda **hand-qo'l, ball-to'p** ya'ni "**qo'l to'pi**" yuzaga keladi va keyinchalik tezda butun jahonga tarqab ketadi.

1904 yili birinchi bo'lib Daniya qo'l to'pi federatsiyasi tashkil topdi. 1906 yili Kopengagen shahrida **qo'l to'pi o'yinining dastlabki qoidalari** nashr etildi. Ushbu **qoidalarning muallifi** ham **X. Nilson** hisoblanadi.

Sobiq Ittifoqda qo'l to'pi bo'yicha birinchi yirik musobaqa 1928 yili I Butunittifoq spartakiadasi doirasida o'tkazilgan. 1955 yilda Butunittifoq qo'l to'pi federatsiyasi tashkil topgan. 1962 yildan boshlab erkaklar va ayollar o'rtasida muntazam Ittifoq chempionatlari o'tkazilib turgan.

Hozirgi kunda Xalqaro gandbol federatsiyasiga dunyoning 123 davlati a'zo bo'lib, jami 7 milliondan ortiq kishi gandbol bilan shug'ullanadi. SHu jumladan, 1,4 million shug'ullanuvchi sobiq Ittifoq mamlakatlari gandbolchilaridir.

JAHON CHEMPIONATI NATIJALARI.

(Erkaklar)

<i>O'tkazilgan yillar</i>	<i>1-o'rin</i>	<i>2-o'rin</i>	<i>3-o'rin</i>
1970	Ruminiya	GDR	Yugoslaviya
1974	Ruminiya	GDR	CHSSR
1978	GFR	SSSR	GDR
1982	SSSR	YUgoslaviya	Polsha
1986	Yugoslaviya	Vengriya	GDR
1990	SHvetsiya	SSSR	Ruminiya
1993	Rossiya	Fransiya	SHvetsiya
1996	Fransiya	YUgoslaviya	SHvetsiya
1997	Rossiya	Fransiya	SHvetsiya
1999	SHvetsiya	Rossiya	YUgoslaviya
2001	Fransiya	SHvetsiya	YUgoslaviya
2003	Xorvatiya	Fransiya	Ispaniya
2005	Ispaniya	Xorvatiya	Fransiya
2007	Germaniya	Polsha	Daniya
2009	Fransiya	Xorvatiya	Polsha
2011	Fransiya	Daniya	Ispaniya
2013	Ispaniya	Daniya	Xorvatiya
2015	Fransiya	Qatar	Polsha

JAHON CHEMPIONATI NATIJALARI.

(Ayollar)

<i>O'tkazilgan yillar</i>	<i>1-o'rin</i>	<i>2-o'rin</i>	<i>3-o'rin</i>
1971	GDR	Yugoslaviya	SSSR
1973	Yugoslaviya	Ruminiya	SSSR
1975	GDR	SSSR	Vengriya
1978	GDR	SSSR	Vengriya
1982	SSSR	Vengriya	YUgoslaviya
1986	SSSR	CHSSR	Norvegiya
1990	SSSR	YUgoslaviya	GDR
1993	Germaniya	Daniya	Norvegiya
1996	J.Koreya	Daniya	Vengriya
1997	Daniya	Norvegiya	Germaniya
1999	Norvegiya	Fransiya	Avstriya
2001	Rossiya	Daniya	Vengriya
2003	Fransiya	Vengriya	Koreya
2005	Rossiya	Rumıniya	Vengriya
2007	Rossiya	Norvegiya	Germaniya
2009	Rossiya	Fransiya	Vengriya
2011	Norvegiya	Fransiya	Ispaniya
2013	Braziliya	Serbiya	Daniya
2015			

Gandbol Olimpiya o'yinlari dasturiga 1972 yil (Myunxen shaxri)da kiritilgan.

OLIMPIYA O‘YINLARI NATIJALAR.

(E rkaklar)

T/r	Yillar	O‘rin		
		I	II	III
XX	1972	Yugoslaviya	CHSSR	Ruminiya
XXI	1976	SSSR	Ruminiya	Polsha
XXII	1980	GDR	SSSR	Ruminiya
XXIII	1984	Yugoslaviya	FRG	Ruminiya
XXIV	1988	SSSR	J.Koreya	Yugoslaviya
XXV	1992	MDH (SNG)	Shvetsiya	Fransiya
XXVI	1996	Xorvatiya	Shvetsiya	Fransiya
XXVII	2000	Rossiya	Shvetsiya	Ispaniya
XXVIII	2004	Xorvatiya	Germaniya	Rossiya
XXIX	2008	Fransiya	Islandiya	Ispaniya
XXX	2012	Fransiya	Shvetsiya	Horvatiya
XXXI	2016			

OLIMPIYA O‘YINLARI NATIJALAR.

(Ayollar)

T/r	Yillar	O‘rin		
		I	II	III
XXI	1976	SSSR	GDR	Vengriya
XXII	1980	SSSR	YUgoslaviya	GDR
XXIII	1984	YUgoslaviya	J.Koreya	Xitoy
XXIV	1988	J.Koreya	Norvegiya	SSSR
XXV	1992	J.Koreya	Norvegiya	MDH (SNG)
XXVI	1996	Norvegiya	J.Koreya	Daniya
XXVII	2000	Daniya	Vengriya	Norvegiya
XXVIII	2004	Daniya	J.Koreya	Ukraina
XXIX	2008	Norvegiya	Rossiya	J.Koreya
XXX	2012	Norvegiya	CHernogoriya	Ispaniya
XXXI	2016			

Respublikamizda gandbolning rivojlanishi. 1938 yilda Respublikamizda gandbol bo‘yicha birinchi chempionat o‘tkazildi. 1960 yilgacha O‘zbekistonda Toshkent Oliy Harbiy bilim yurtida talim oluvchi kursantlar orasida 11x11 qo‘l to‘pi musobaqalari o‘tkazilgan. 1960 yili Xarkov shahrida yoshlar orasida qo‘l to‘pi bo‘yicha Butunittifoq musobaqalari o‘tkazildi va shundan so‘ng sportning bu turi mamlakatda tez rivojlana boshladi. **1960 yilda O‘zbekiston Davlat jismoniy tarbiya institutida ilk bor qo‘l to‘pi mutaxassisligi bo‘limi** ochildi. 1960 yildan boshlab Toshkent shahar birinchiliklarida 16-20 jamoa qatnasha boshladi va O‘zbekiston gandbolchilarining sobiq Ittifoq musobaqalarida qatnasha boshlagan yili deb qayd etildi. 1962 yili Tbilisi va Sverdlov shaharlarida o‘tkazilgan ikkinchi

sobiq Ittifoq chempionatida erkaklar orasida O'zbekiston terma jamoasi muvaffaqiyatli ishtirok etib, oliy ligaga yo'llanma oldi.

O'zbekiston terma jamoasini tashkil etgan F.Abdurahmonov, M.Jukov, B.Pikin, V.Ogirenko, M.Sirotenko, M.Magdullin, A.Oleynikov, N.Rahmatov, A.Pantasenko va A.Sodiqov O'zDJTI va Toshkent Irrigatsiya instituti jamoalari vakillari edi. Sobiq Ittifoq chempionatlarida jamoaga V.Sevastyanov va V.Lemeshkovlar murabbiylik qilgan.

O'zbekiston gandbolchilari 1972-1973 yillarda yuqori natijalarga erishdilar. Ular sobiq Ittifoqda oliy liga jamoalari orasida o'tkazilgan chempionatda oltinchi o'rinni egalladilar. **O'zDJTI jamoasi** Butun-ittifoq talabalar o'rtasidagi musobaqalarda uch karra g'oliblikni qo'lga kiritdi.

O'zbekiston qizlar terma jamoasi 1975 va 1983 yillarda sobiq Ittifoq xalqlari Spartakiadasida faxrli oltinchi o'rinni egalladi. 20 dan ortiq qizlarimiz sport ustasi talablarini bajardilar. SHular jumlasidan o'zbek qizi **Marg'uba Artiqboeva** O'zbekistonda birinchi bo'lib shu unvonga ega bo'ldi.

Toshkentda dastlabki yoshlar va o'smirlar sport maktablari 60-yillarda ochildi va sobiq Ittifoq maktab o'quvchilari spartakiadalarida muntazam ishtirok etib, 1975 yili qizlar 3- o'ringa, o'smirlar esa 1979 yili oltinchi o'ringa sazovor bo'lishdi. Keyinchalik ushbu sport maktablarida shug'ullangan jahon va Olimpiya chempionlari Viktor Maxorin, Mixail Vasilev, yoshlar o'rtasida jahon chempionlari S.Zemlyanova va O.Zubareva, sobiq Ittifoq terma jamoasi tarkibiga qabul qilingan S.Orlov, V.Antonov, S.Kalmikov, G.Travkin, I.Axmadiyev, B.Proxorovlar **«Halqaro sport ustasi»** unvoniga sazovor bo'lganlar.

O'zbek gandbolchilarini tayyorlashdagi faol mehnatlari uchun F.Abdurahmonov, V.Kaplinskiy, V.Ogirenko, E.Golovchenko, V.Konaplev, V.Izaaklar **«O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan murabbiy»** unvoni bilan taqdirlandilar.

Mustaqil O'zbekistonda 1992 yili qo'l to'pi federatsiyasi tashkil etilib, 1993 yili Halqaro va Osiyo federatsiyalariga qabul qilindi.

1992 yildan O‘zbekistonda erkaklar va ayollar o‘rtasida chempionatlar o‘tkazilib kelinmoqda.

O‘zbekiston chempionati g‘oliblari.

Yil	Erkaklar		Ayollar	
	Jamoa	Bosh murabbiy	Jamoa	Bosh murabbiy
1992	O‘zDJTI	Abdurahmonov F.A.	O‘zDJTI	Pavlov SH.K.
1993	O‘zDJTI	Abdurahmonov F.A.	UPTK	Izaak V.I.
1994	«Quruvchi»	Turkin A.P.	UPTK	Izaak V.I.
1995	«Quruvchi»	Davidov S.V.	D’klub- SKIF	Borotkin S.
1996	«Quruvchi»	Davidov S.V.	D’klub- SKIF	Pavlov SH.K.
1997	«Quruvchi»	Davidov S.V.	«Sergeli»	Konaplev V.
1998	MHSK	Davidov S.V.	«Sergeli»	Konaplev V.
1999	MHSK	Davidov S.V.	«Algoritm»	Konaplev V.
2000	MHSK	Davidov S.V.	«Algoritm»	Konaplev V.
2001	«Tankchi»	Kondrashin G.	«Algoritm»	Konaplev V.
2002	«Tankchi»	Kondrashin G.	«Algoritm»	Konaplev V.
2003	«Tankchi»	Borotkin S.	«Algoritm»	Konaplev V.
2004	«Tankchi»	Borotkin S.	«Algoritm»	Konaplev V.
2005	«UzMU»	Matxalikov.I	«Algoritm»	Konaplev V.
2006	«G‘uzor»		«Algoritm»	Konaplev V.
2007	«Tankchi»	Borotkin S.	«AGMK»	Muminov.V
2008	«SamGasi»	Petrosyan.V	«Algoritm»	Konaplev V.
2009	«SamGasi»	Petrosyan.V	«Algoritm»	Konaplev V.
2010-11	«SamGasi»	Ikramov F	«AGMK»	Muminov.V
2012	«SamGasi»	Ikramov F	«AGMK»	Muminov.V

2013	«UzMU»	Xalikova L	«AGMK»	Muminov.V
2014	“AGMK”	Mo‘minova M	«AGMK»	Muminov.V
2015				

1994-1996 yillarda Markaziy Osiyo davlatlari klublari o‘rtasida o‘tkazilgan chempionatda «D-klub» (O‘zDJTI) gandbolchi qizlari g‘alabaga erishdilar. Sh..K.Pavlov va F.A.Abdurahmonovlar rahbarligida O‘zDJTI talaba qizlari asosida tarkib topgan Respublika terma jamoasi 1997 yili Iordaniyada o‘tkazilgan Osiyo chempionatida qatnashib, O‘zbekiston jamoalari orasida sport o‘yinlari bo‘yicha birinchi marta jahon chem-pionatida qatnashish huquqiga ega bo‘ldi. 1997 yilning dekabr oyida Germaniyada o‘tkazilgan jahon chempionatida Xitoy, Braziliya va Urugvay jamoalarini ortda qoldirib, O‘zbekiston gandbolini dunyoga tanitdi.

**1997 yili Olmoniyada ayollar o'rtasida o'tkazilgan
jahon chempionatida ishtirok etgan O'zbekiston Respublikasi terma jamoasi
a'zolari tarkibi.**

№	O'yinchilar	Tug'ilgan yili	Qaysi jamoadan
1	Skulkova Irina	1967	O'zDJTI, Toshkent
12	Neklyudova Elena	1975	O'zDJTI, Toshkent
2	Suslina Olga	1977	O'zDJTI, Toshkent
3	Atilina Olga	1981	O'zDJTI, Toshkent
4	Zikova Anna	1978	O'zDJTI, Toshkent
5	Kelaseva Nadejda	1978	O'zDJTI, Toshkent
6	Firsova Tatyana	1974	Sergeli, Toshkent
7	Xadarina YUliya	1981	Nadejda, Olmaliq
8	Abzalova Aziza	1969	Sergeli, Toshkent
9	Voronova Irina	1978	Sergeli, Toshkent
10	Vasilenko Elena	1977	AGU, Maykop, RF
11	Chervyakova Inna	1975	Sergeli, Toshkent
13	Semyannikova Oksana	1978	O'zDJTI, Toshkent
14	Jorjaladze Viktoriya	1978	O'zDJTI, Toshkent
15	Adjiderskaya Olga	1972	O'zDJTI, Toshkent

1997 yili Olmoniyada ayollar o'rtasida o'tkazilgan jahon chempionatida ishtirok etgan O'zbekiston Respublikasi terma jamoasi bosh murabbiy - Valeriy Tyugay. Murabbiylar-Shoislom Pavlov, Ferdeus Abdurahmonov.

Delegatsiya rahbari – Jasur Akromov.

O'quvchi yoshlarni jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlariga ommaviy jalb qilishni ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov tashabbusi bilan 1999 yil 21 mayda qabul qilingan Vazirlar Mahkamasining «O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 271-sonli qaroriga binoan mamlakatda kadrlar tayyorlash milliy modeliga asoslangan va uning talablariga uyg'unlashgan uzluksiz ta'limning ommaviy sport tizimi yaratilib, amalga oshirila boshlandi.

Birinchi bo'g'in. «YOshlik» sport jamiyati doirasida umumiy o'rta ta'lim maktablarining 1chi sinfdan 9 chi sinfgacha bo'lgan o'quvchilar qamrab olinadi. O'quvchilar uchun har o'quv yilida «**Umid nihollari**» o'yinlari o'tkaziladi. Dastlabki bosqich kuzgi ta'tilda maktablarda, tumanlarda, ikkinchi bosqich qishki ta'tilda viloyat miqyosida, uchinchi bosqich bahorgi ta'tilda mamlakat miqyosida bo'lib o'tadi.

«Umid nihollari» o'yinlari yoshlarning bo'sh vaqtini foydali va mazmunli o'tkazish, kurashda chiniqtirish, jamoa bo'lib harakat qilishga o'rgatish, ularda jismoniy tarbiyaga bo'lgan ehtiyojni paydo qilish va kuchaytirish, g'alabaga intilish fazilatlarini tarbiyalash, maqsadida tashkil etiladi. SHu bilan birga, o'quvchilarning shaxsiy-ijtimoiy rivojlanishi, iqtidorli yoshlarni sport zahiralariga kiritish ham nazarda tutiladi.

Ikkinchi bo'g'in. «**Barkamol avlod**» sport jamiyati doirasiga kasb-hunar kollejlari va akademik litseylar o'quvchilari qamrab olinadi. Kollej va litseylar o'quv-chilari o'rtasida yiliga bir marta «Barkamol avlod» sport musobaqalari o'tkaziladi. Mazkur musobaqalarning dast-labki bosqichi oktyabr-yanvar, viloyat bosqichlari yanvar-aprel, mamlakat yakuniy bosqichi aprel-may oylarida o'tkaziladi. Bu musobaqalar o'quvchilarni jismoniy va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, harbiy xizmatga tayyorlash borasidagi keng qamrovli ishlarni yangi bosqichga ko'tarishga, sport zahiralarini yangi iqtidorli yoshlar bilan muntazam to'ldirib borishga yordam beradi.

Uchinchi bo‘g‘in. «Talaba» sport uyushmasi doirasida oliy o‘quv yurtlari talabalari orasida «**Universiada**» sport musobaqalari o‘tkaziladi. Musobaqalar mamlakat miqyosida oliy o‘quv yurtlari talabalari o‘rtasida har ikki yilda bir marta o‘tkazilib, mamlakat terma jamolarini doimiy ravishda yurt sharafiga nufuzli xalqaro musobaqalarda himoya qila oladigan sportchilar bilan to‘ldirib borish imkonini beradi.

YAngi tizim mamlakatimizning barcha o‘quvchi yoshlarini to‘la qamrab oladi. Sport ilk bor maktabda o‘quvchining kundalik ehtiyojiga aylansa, akademik litsey va kasb-hunar kollejida uning doimiy hamrohi bo‘lib qoladi. Universitet yoki institutda esa bu hamroh uni nufuzli xalqaro musobaqalarga olib chiqadi. Musobaqalarda kashf etilgan g‘oliblar O‘zbekiston terma jamoalariga jalb etiladi. YAna bir muhim tomoni – mazkur tizimlarda sportning ma’lum turi bo‘yicha faoliyat ko‘rsatgan yigit-qizlar bu boradagi ishlarini bo‘lajak oilalarida, mehnat jamoalarida ham davom ettiradilar. SHu jumladan, gandbol bo‘yicha 16 ta erkaklar va 14 ta ayollar jamoasi birinchi marta Buxoroda o‘tkazilgan «**Universiada-2002**» dasturiga kiritildi. 2004 yil Samarqandda va 2007 yil Toshkentda bo‘lib o‘tgan Universiada musobaqasida Toshkent shaxri jamoasi g‘oliblikni qo‘lga kiritishdi.

Erkaklar jamoalari		Ayollar jamoalari	
1-o‘rin	Toshkent-1	1-o‘rin	Toshkent-1
2-o‘rin	Buxoro	2-o‘rin	Buxoro
3-o‘rin	Namangan	3-o‘rin	Toshkent-2
4-o‘rin	Toshkent-2	4-o‘rin	Namangan
5-o‘rin	Farg‘ona	5-o‘rin	Andijon
6-o‘rin	Qoraqalpog‘iston	6-o‘rin	Farg‘ona
7-o‘rin	Andijon	7-o‘rin	Samarqand
8-o‘rin	Toshkent-3	8-o‘rin	Qoraqalpog‘iston
9-o‘rin	Jizzax	9-o‘rin	Xorazm

10-o‘rin	Xorazm	10-o‘rin	Qashqadaryo
11-o‘rin	Sirdaryo	11-o‘rin	Navoiy
12-o‘rin	Toshkent viloyati	12-o‘rin	Toshkent-3
13-o‘rin	Samarqand	13-o‘rin	Surxondaryo
14-o‘rin	Qashqadaryo	14-o‘rin	Toshkent viloyati
15-o‘rin	Surxondaryo		
16-o‘rin	Navoiy		

Bu uch bo‘g‘inli tizim yo‘lga qo‘yilgandan boshlab yana qo‘l to‘pi sportiga, uning yashashiga, rivojiga e‘tibor berila boshlandi.

2003 yilda «**Talaba» sport jamiyatining** tuzilganligi ayni muddao bo‘ldi, chunki endilikda barcha sport turlari qatorida qo‘l to‘pi bo‘yicha ham oliy o‘quv yurtlari o‘rtasida musobaqalar o‘tkazilib, bu sportchilarimizning tajriba orttirishiga xizmat qilmoqda.

O‘zbekiston gandbolida hal etilmagan muammolar hali anchagina. Bugungi kunda avvalo qo‘l to‘pi jamoalaridagi o‘quv mashg‘ulotlari jarayoni va tarbiyaviy ishlar sifatini keskin yaxshilash kerak bo‘ladi. Sport ilmiy vakillari - pedagogika fanlari doktori E.Seytxalilov, pedagogika fanlari nomzodlari V.Izaak, M.Jukov, J.Akramov, L.Xasanova, I.SHelyagina, S.Azizov, dotsentlar F.Abduraxmanov, V.Lemeshkov, Sh.Pavlovlar o‘z tajribalari asosida gandbolga doir qanday yangilik va ilg‘or usullarni va taklif yoki tavsiya etadigan bo‘lsalar, hammasi bilan qurollanish lozim. SHularga amal qilgandagina eng yaxshi jamoalarimiz jahon gandbolida etakchi mavqega ega bo‘lishlari mumkin.

2005 yildan boshlab O‘zbekiston gandboli yangi bosqichni boshladi. O‘zbekiston gandbol federatsiyasining bosh kotibi etib Mathalikov I.I. saylangandan so‘ng o‘zbek gandbolchilari xalqaro musobaqalarda faol ishtirok etib kelmoqda 2014 yil Osiyo mintaqasidagi federatsiyalarning ichida “eng faol” degan unvonga sazovar bo‘ldi. YAna shuni qayd etish joizki O‘zbekiston o‘smirlar va qizlar jamoalari 2011 yidan boshlab har yili jahon reytingi musobaqalaridan

bo'lgan "Trofy" musobaqalarida ishtirok etib 2014 yili Meksikada o'tkazilgan jaxon chempionatida ishtirok etdi. 2013 yil o'smir qizlarimiz sentiyabr oyida Tayland davlvtining poytaxti Bankok shahrida o'tkazilgan Osiyo chempionatida sovrindor o'ringa sazovar bo'lib jaxon chempionatida ishtirok etish uchun yo'llanmani qo'lga kiritib, 2014 yil iyul oyida Makidoniyada o'tkazilgan jaxon chempionatida qatnashdi.

2013 yil Taylandda va 2014 yil Singapurda o'tkazilgan janubiy-sharqiy osiyo mamlakatlari birinchiligida O'zbekiston ayollar va erkaklar terma jamoalari oltin medalga sazovar bo'lib O'zbekiston gandbolchilarining 20 dan ziyodi xalqaro toifadagi sport ustasi unvoniga sazovar bo'ldi.

2015 yil 6-14 avgustda Qozog'istonning Olmati shahrida 20 yoshgacha bo'lgan qizlar o'rtasida bo'lib o'tgan Osiyo chempionatida ishtirok etib yana bir bor jaxon chempionatiga yo'llanmani qo'lga kiritdi.

Bundan tashqari gandbolchilarimiz so'nggi yillarda ko'plab yutuqlarni qo'lga kiritmoqdalar ularga misol qilib quydagilarni aytib o'tish joiz.

- 2011 yilning 3-11 yanvar kunlari Hindiston Davlati CHennay shahrida 1992-1993 yilda tug'ilgan yoshlar o'rtasida Gandbol sport turi bo'yicha Halqaro trofeya kubogida ishtirok etib 3-faxrli o'rinni;

- 2011 yilning 3-9 iyun kunlari sportning gandbol turi bo'yicha 1995-97 yilda tug'ilgan yoshlar va qizlar o'rtasida Rossiyaning Tolyati shahrida o'tkazilgan Xalqaro turnirda ishtirok etib 3-faxrli o'rinni;

- 2011 yilning 10-19 iyul kunlari Gongkong (Gongkong) shahrida (Germaniya, Fransiya) Evropa va (Koreya, Xitoy, Singapur, Gongkong) Osiyo davlatlari ishtirokida 20 yildan buyon o'tkazilib kelinayotgan gandbol bo'yicha Xalqaro CHempionatida ishtirok etib 3-faxrli o'rinni;

- 2011 yilning 23 oktyabr – 3 noyabr kunlari erkaklar o'rtasida Koreaning Seul shahrida gandbol bo'yicha jamoalari o'rtasida 2012 yil Londonda o'tkaziladigan Olimpiyada o'yinlariga yo'llanma beruvchi saralash musoboqasida

vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib hamda sportchilarni xalqaro maydonlarda malaka va koʻnikmalarini oshirib;

- 2012 yil 23 yanvar - 8 fevral Saudiya Arabistonning Jidda shahrida Gandbol boʻyicha 2013 yil Ispaniyada boʻlib oʻtadigan Jahon chempionatiga yoʻllanma beruvchi saralash musobaqasida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib hamda sportchilarni xalqaro maydonlarda malaka va koʻnikmalarini oshirib, 14 ta davlat ichidan faxrli 9-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 7 - 12 may kunlari Samarqand shahrida gandbol boʻyicha 20 yoshgacha boʻlgan yoshlar va qizlar oʻrtasida "Xalqaro Trofi Kubogi" musobaqasi Xalqaro va Osiyo gandbol federatsiyasi tashabbusi bilan oʻtkazildi. Unda, Qozogʻiston, Qirgʻiziston, Tojikiston, Turkmanistan davlatlari ichidan Oʻzbekiston oʻsmir va qizlar milliy terma jamoalari 1-oʻrinlarni egallab, musobaqaning keyingi bosqichiga yoʻllanmani qoʻlga kiritishdi.

- 2012 yil 31 may -7 iyun kunlari Tolyatti (Rossiya) shahrida gandbol boʻyicha yoshlar va qizlar oʻrtasida XI - Xalqaro bolalar festivalida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 55 tadan ortiq davlat va shaharlar ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 3-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 30 iyun - 13 iyul kunlari Qatar (Doha) shahrida gandbol boʻyicha yoshlar oʻrtasida 2013 yilda Bosnyada boʻlib oʻtadigan Jahon chempionatiga yoʻllanma beruvchi saralash musobaqasida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 14 ta davlat ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 12-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 3- 12 iyul kunlari Teramo (Italiya) shahrida Gandbol boʻyicha yoshlar terma jamolari oʻrtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 67 ta davlat ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 4-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 19 - 27 iyul kunlari Olma-ata (Qozogʻiston) shahrida Gandbol boʻyicha 18 yoshgacha boʻlgan qiz bolalar oʻrtasida VI- Osiyo Chempionatida

vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 8ta davlat ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 6-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 3 - 17 sentyabr kunlari Manama (Baxreyn) shahrida gandbol boʻyicha 1994 yillarda tugʻilgan va undan kichik boʻlgan oʻsmirlar oʻrtasida 5-Osiyo chempionatida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 12 ta davlat ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 11-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 11 - 18 sentyabr kunlari Florentina (Italiya) shahrida gandbol boʻyicha erkaklar oʻrtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 25tadan ortiq jamoalar ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 3-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2012 yil 6 -17 dekabr kunlari Jokjakarta (Indoneziya) shahri gandbol boʻyicha ayollar oʻrtasida 14-Osiyo chempionati vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 12tadan ortiq jamoalar ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 6-oʻrin egallab, 2014 yil iyul oyida boʻlib oʻtadigan Jahon chempionatiga yoʻllanmani qoʻl kiritishdi.

- 2013 yil 13 - 19 may kunlari Samarqand shahrida gandbol boʻyicha 20 yoshgacha boʻlgan yoshlar va qizlar oʻrtasida "Xalqaro Trofi Kubogi" musobaqasi Xalqaro va Osiyo gandbol federatsiyasi tashabbusi bilan oʻtkazildi. Unda, Taybey(Xitoy), Hindiston, Tailand davlatlari ichidan Oʻzbekiston oʻsmirlar terma jamoasi 1-oʻrinni va qizlar milliy terma jamoasi 2-oʻrinni egallab, final bosqichiga yoʻllanmani qoʻlga kiritdi.

- 2013 yil 31 may -7 iyun kunlari Tolyatti (Rossiya) shahrida gandbol boʻyicha yoshlar va qizlar oʻrtasida XII - Xalqaro bolalar festivalida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 55 tadan ortiq davlat va shaharlar ichidan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 3-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2013 yil 21 - 30 iyun kunlari Olma-ata (Qozog'iston) shahrida Gandbol bo'yicha qizlar o'rtasida Ociyo chempionatida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pog'onalarga ko'tarib, 8ta davlat ichidan O'zbekiston qizlar milliy terma jamoalari faxrli 6-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2013 yil 19 - 29 iyun kunlari Olma-ata (Qozog'iston) shahrida Gandbol bo'yicha 1996-97 yillarad tug'ilgan o'g'il bolalar o'rtasida Xalqaro turnirda ishtirok etishdi. Unda, Qozog'iston, Rossii, Ukraina, Belorussiya, Eron, Xitoy, Turkmanistan davlatlari ichidan O'zbekiston terma jamoasi 4-o'rinni qo'lga kiritdi.

- 2013 yil 1- 15 iyul kunlari Teramo va Florentina (Italiya) shahrida Gandbol bo'yicha erkaklar terma jamolari o'rtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pog'onalarga ko'tarib, 27 ta davlat ichidan O'zbekiston erkaklar milliy terma jamoasi 1-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2013 yil 22 iyul – 5 avgust kunlari Alushta (Ukraina) shahrida Gandbol bo'yicha yoshlar terma jamolari o'rtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pog'onalarga ko'tarib, 8ta davlat ichidan O'zbekiston yoshlar milliy terma jamoasi 3-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2013 yil 4 - 16 sentyabr kunlari Bangkok (Tailand) shahrida Gandbol bo'yicha qizlar o'rtasida Ociyo CHempionatida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pog'onalarga ko'tarishdi. Ushbu nufuzli musobaqada Osiyoning Koreya, YAponiya, Tailand, Xitoy, Qozog'iston, Eron kabi bir qator kuchli davlatlaridan terma jamoalari ishtirok etdilar. O'zbekiston qizlar milliy terma jamoasi xam o'ziga xos o'yin ko'rsatib, Osiyo chempionati musobaqasida faxrli o'rinni egallab, 2014 yil Makedoniyada bo'lib o'tadigan Jaxon chempionatiga yo'llanmani qo'lga kiritdilar.

- 2013 yil 7 – 24 noyabr kunlari Qatar (Doxa) shahrida gandbol bo'yicha erkaklar o'rtasida Osiyo chempionlar ligasida O'zbekiston erkaklar milliy terma jamoasi ishtirok etishdi. Ushbu musobaqada faxrli 8-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2013 yil 24 – 30 noyabr kunlari Meksikaning Montere shaxrida o'tkazilgan "Xalqaro Trofi Kubogi" ning Qit'alar aro final bosqichida O'zbekiston yoshlar

milliy terma jamoasi vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, faxrli 4-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2013 yil 1 – 9 dekabr kunlari Rajatxon (Tailand) shahrida gandbol boʻyicha erkaklar va ayollar oʻrtasida Janubiy – SHarqiy - Osiyo chempionatida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, Oʻzbekiston erkaklar va ayollar milliy terma jamoalari faxrli 1-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2013 yil 5 – 15 dekabr kunlari Florensiya (Italiya) shahrida gandbol boʻyicha yoshlar va qizlar oʻrtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 8 tadan ortiq jamoalar ichidan Oʻzbekiston yoshlar milliy terma jamoalari faxrli 3-oʻrin qoʻlga va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 1-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2014 yil 10 – 17 mart kunlari Astana (Qozogʻiston) shahrida Gandbol boʻyicha qizlar oʻrtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 8ta davlat ichidan Oʻzbekiston qizlar milliy terma jamoalari faxrli 2-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

- 2014 yil 13 – 19 may kunlari Respublikamizning Qarshi shahrida oʻtkazilgan xalqaro Trofi Markaziy Osiyo mintaqaviy turnirida Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, faxrli 1-oʻrin qoʻlga kiritdilar. Ushbu musobaqada Qozogʻiston, Tojikiston, Turkmaniston, Eron davlatlari ishtirok etdi.

- 2014 yil 6 - 12 iyun kunlari Tolyatti (Rossiya) shahrida gandbol boʻyicha yoshlar va qizlar oʻrtasida XIII - Xalqaro bolalar festivalida vatanimiz sharafigini yanada yuqori pogʻonalarga koʻtarib, 178 tadan ortiq jamoalar tashrif buyurgan boʻlib, ulardan Oʻzbekiston yoshlar va qizlar milliy terma jamoalari faxrli 3-oʻrin qoʻlga kiritdilar.

Jumladan, Xalqaro va Osiyo federatsiyalari bilan hamkorlikda oʻzbekiston gandbolini tanitish, hamda rivojlanitirish maqsadida bir qancha musobaqalar yuqori saviyada tashkillashtirilib ishtirok etiladi.

- 2014 yil 3 – 13 iyul kunlari Teramo (Italiya) shahrida Gandbol bo'yicha yoshlar terma jamolari o'rtasida Xalqaro turnirda vatanimiz sharafiga yanada yuqori pog'onalarga ko'tarib, 27 ta davlat ichidan O'zbekiston yoshlar terma jamoasi 1-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2014 yil 18 iyul – 4 avgust kunlari Skope (Makedoniya) shahrida bo'lib o'tgan gandbol bo'yicha Jahon chempionatida O'zbekiston qizlar milliy terma jamoasi ishtirok etishdi.

- 2014 yil 2 – 14 avgust kunlari Tebriz (Eron) shahrida gandbol bo'yicha yoshlar o'rtasida Osiyo chempionatida O'zbekiston yoshlar milliy terma jamoasi ishtirok etishdi. Ushbu musobaqada faxrli 8-o'rin qo'lga kiritdilar.

- 2014 yil 17 sentyabr – 4 oktyabr kunlari Incheon (Janubiy Koreya) shahrida XVII yozgi Osiyo o'yinlarida O'zbekiston ayollar milliy terma jamoasi ishtirok etishdi. Ushbu musobaqada faxrli 5-o'rinni qo'lga kiritdilar.

- 2014 yil 20 – 27 noyabr kunlari Astana (Qozog'iston) shahrida gandbol bo'yicha erkaklar o'rtasida Xalqaro turnirda muvoffaqiyatli ishtirok etib kelishdi. 6 tadan ortiq jamoalar tashrif buyurgan bo'lib, ulardan O'zbekiston erkaklar milliy terma jamoalari 2-o'rinni qo'lga kiritdilar.

Respublikamizda gandbolni ommaviylashtirish va uni yanada rivojlantirish, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish, shuningdek gandbol sport turini targ'ibot qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi va gandbol federatsiyasining 2014 yil taqvim rejasiga asosan xar xil yoshdagi yoshlar va qizlar, erkaklar va ayollar o'rtasida O'zbekiston chempionati musobaqalari, hamda Mustaqillik kubok o'yinlari yuqori saviyada tashkillashtirilib o'tkaziladi.

O‘z -o‘zini tekshirish uchun savollar va topshiriqlar

1. Qo‘l to‘pi o‘yinining tavsifi.
2. Qo‘l to‘pi o‘yinining paydo bo‘lishi va rivoj-lanishi.
3. Qo‘l to‘pi o‘yini bo‘yicha qachondan boshlab jahon chempionatlari o‘tkazilmoqda?
4. Qo‘l to‘pi qachon olimpiya o‘yinlari dasturiga qo‘shilgan?
5. Sobiq Ittifoqda qo‘l to‘pi bo‘yicha birinchi marta qachon musobaqalar o‘tkazilgan?
6. O‘zbekistonda gandbolning rivojlanishi.
7. Gandbol bo‘yicha O‘zbekistonning Olimpiya chempionlarini sanab bering.
8. O‘zbekistonda gandbol bo‘yicha xizmat ko‘rsatgan murabbiylardan kimlarni bilasiz?
9. O‘zbekistonlik gandbolchilar birinchi marta jahon chempionatida qachon ishtirok etganlar?
10. «Umid nihollari», «Barkamol avlod», «Universiada» musobaqalarida gandbolning o‘rni.

Uslubiy tavsiyalar:

1. Jaxon chempionatlari va Olimpiya o'yinlari natijalari aks etuvchi jadvallarni taxlil qilish.
2. Terma jamoalarning O'zbekiston, Osiyo va Jaxon chempionatlari musobaqalarida ishtirok etishini taxlil qilish.

Nazorat savollari:

1. Gandbol o'yini qachon, qaerda va kim tomonidan kashf etilgan?
2. Gandbol bo'yicha jaxon chempionatlari qachondan boshlab o'tkazilmoqda?
3. Gandbol qachon Olimpiya o'yinlari dasturiga kiritilgan?
4. O'zbekiston gandbolchilarining jaxon arenasiga chiqqanligi to'g'risida qanday ma'lumotlarni bilasiz?
5. O'zbekiston gandbolida birinchilardan bo'lib Sport ustasi unvoniga sazovor bo'lgan sportchilarni sanab o'ting?
6. O'zbekiston gandbolchilari orasidagi fan arboblari va O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan murabbiylarni bilasizmi, ular kimlar?

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ignateva.V.Ya. **“Gandbol”** M.,FiS, 1983g (uch.posobie).
2. Pavlov.Sh.K, Abduraxmanov.F.A, Akramov.J.A **“Gandbol”** O‘z.DJTI 2005 y. (darslik).
3. Pavlov.Sh.K, Abduraxmanov.F.A, **“Podgotovka Gandbolistov”** UZ.GIFK 2006 g. (uch.posobie).
4. Akramov.J.A **“Gandbol”** UZ.GIFK 2008 g. (darslik).
5. <http://moodle.uz-djti.uz>
6. Handball.ru